

OSNOVNA OBUKA SLUŽBENIKA/CA ZA MLADE U FBiH

Sarajevo

**ISTRAŽIVANJE PRIORITETA I POTREBA MLADIH U VEZI SA MENTALNIM
ZDRAVLJEM KROZ JAVNE POZIVE U GRADU ZENICI**

Ermin Mandžuka

Mentor: Katarina Vučković

Sarajevo, decembar 2024. godina

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
KLJUČNE RIJEČI	2
UVOD.....	3
1. TEORIJSKO RAZMATRANJE PROBLEMA.....	4
1.1. Mentalno zdravlje mladih.....	4
1.2. Javni pozivi iz oblasti mentalnog zdravlja u Gradu Zenici i preporuke za.....	7
riješavanje ovog problema	7
2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	8
2.1. Definicija i značaj problema.....	8
2.2. Cilj i zadaci istraživanja.....	9
2.3. Hipoteza i podhipoteza.....	9
2.4. Uzorak istraživanja	10
2.5. Metoda istraživanja.....	11
2.6. Instrument istraživanja.....	11
2.7. Statistička obrada podataka	12
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	12
3.1. Prikaz rezultata pojedinačnih pitanja – grafikoni.....	12
4. INTERPRETACIJA REZULTATA	17
5. ZAKLJUČAK.....	18
6. LITERATURA	22
7. PRILOZI	23

SAŽETAK

Predmet proučavanja ovog rada su prioriteti i potrebe mladih vezane za mentalno zdravlje, a cilj je razumjeti koji su ključni faktori podrške potrebni mladima u Zenici. U savremenom društvu raste svijest o značaju mentalnog zdravlja, posebno među mladima koji se suočavaju s različitim izazovima, uključujući pritisak i zahtjeve obrazovanja, porodice i društva. Kako bi se unaprijedila podrška mentalnom zdravlju, istraživanje identifikuje konkretne potrebe koje mladi izražavaju kroz javne pozive i inicijative.

Metodološki pristup obuhvata analitičko-deskriptivnu metodu, a kao tehnika korišteno je anketno istraživanje. Podaci su prikupljeni putem anketa sa specijalno dizajniranim upitnikom koji je prilagođen temi istraživanja a tiče se potreba i prioriteta mentalnog zdravlja mladih. U istraživanju je učestvovalo 106 ispitanika u dobi od 15 do 30 godina. Analiza rezultata prikazana je kroz grafikone, što omogućava jasniji uvid u stavove i potrebe mladih. Rezultati istraživanja ukazuju na potrebu za boljim pristupom uslugama mentalne podrške, većim razumijevanjem zajednice o značaju mentalnog zdravlja, te većom informisanošću o dostupnim resursima. Također, istraživanje pokazuje razlike u prioritetima na osnovu sociodemografskih karakteristika ispitanika.

KLJUČNE RIJEČI

Mentalno zdravlje mladih, Grad Zenica, javni pozivi, projekti podrške, potreba za podrškom, lokalne politike, prevencija, pristup psihološkoj podršci.

1. **MH** - Mentalno zdravlje
2. **JZ** - Javni pozivi
3. **AN** - Anketno istraživanje
4. **SŽ** - Socijalna zaštita
5. **APA** - Američko udruženje za psihologiju
6. **SZO** – Svjetska zdravstvena organizacija

UVOD

"Mentalno zdravlje je osnovno ljudsko pravo i od ključne je važnosti za opću dobrobit svakog pojedinca. Posebno kod mladih, mentalno zdravlje oblikuje njihovu sposobnost da se nose sa životnim izazovima, kako bi razvili svoje potencijale i imali produktivan život." ¹

U savremenom društvu mentalno zdravlje mladih postaje sve važniji faktor u očuvanju opšteg blagostanja i kvaliteta života. Mladi ljudi, kao najosjetljivija društvena grupa, suočavaju se s brojnim izazovima koji mogu negativno utjecati na emocionalnu i psihološku stabilnost. Ovi izazovi uključuju stres zbog obrazovnog pritiska, neusklađenost s društvenim normama, kao i sveprisutnu digitalnu povezanost, koja iako nudi niz prednosti, često dovodi do socijalnih i mentalnih problema kod mladih kao što su depresija, anksioznost, samopovređivanje i sklonosti ka samoubistvu. Ovakve pojave sve su češće i zahtijevaju ozbiljan pristup društva, institucija i stručnjaka.

U Zenici mentalno zdravlje mladih je izazov koji se sve više prepoznaje, ali se i suočava sa brojnim preprekama. Postoje mnoge inicijative koje se bave ovim pitanjem, ali i dalje postoje problemi kao što su nedostatak informacija o raspoloživim resursima i stigma koja obeshrabruje mlade da ih traže. Stoga je neophodno razumjeti specifične potrebe i prioritete mladih u polju sa mentalnog zdravlja, kao da su jedna od učinkovitih strategija preventivne i korektivne mjere.

"Ulaganje u mentalno zdravlje mladih nije samo etička obaveza, već i ekonomski imperativ. Rano prepoznavanje i adekvatno liječenje mentalnih poremećaja može spriječiti dugoročne socijalne i ekonomske posljedice za društvo."²

Baš kao što su Mrazek & Haggerty napisali u svojoj knjizi 1994. godine isto se odnosi i na trenutnu 2024. godinu gdje mentalno zdravlje mladih moramo shvatiti kao

---

¹ Svjetska Zdravstvena Organizacija (SZO) – 2013. godina

² P.J. Mrazek i R.J. Haggerty - "Mental Health: A Report of the Surgeon General" – 1994. godina

ozbiljnu temu naručito jer je izloženost pogoršanju mentalnog zdravlja trenutno znatno veća.

Ovaj rad ima za cilj pružiti detaljan prikaz trenutnog stanja mentalnog zdravlja mladih, kao i njihovog razumijevanja mentalnog zdravlja. Prikazati zastupljenost ove teme i mogućnost za kreiranje inicijativa i rješenja kroz javne pozive. Istraživanje ima za cilj analizirati potrebe za mentalnom podrškom mladih kroz različite inicijative, posebno javne apele koji nude resurse za prevenciju.

1. TEORIJSKO RAZMATRANJE PROBLEMA

1.1. Mentalno zdravlje mladih

Mentalno zdravlje mladih je izuzetno važan, ali često zanemarivan aspekt njihove svakodnevnice. U savremenom društvu, koje se suočava s različitim socijalnim, ekonomskim i tehnološkim napretkom i izazovima, mladih su suočeni s brojnim stresovima koji mogu negativno uticati na njihovo psihološku stanje. Iako se često misli da je adolescencija samo faza „ludih godina“, istraživanja jasno ukazuju na to da je ovo razdoblje ključno za oblikovanje mentalnog zdravlja koje će nositi tokom cijelog života. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (SZO) mentalno zdravlje se definira kao „stanje blagostanja u kojem svaka osoba ostvaruje svoje potencijale, može da se nosi sa svakodnevnim stresovima, produktivno radi i doprinosi svojoj zajednici“.³ Ovo se naročito odnosi na mlade, jer su oni u periodu života kada se suočavaju s brojnim izazovima odrastanja. Mladost je vrijeme kada se razvija identitet, istražuju različite socijalne i emocionalne dimenzije života, a sve to može izazvati povećan stres i izazvati psihološke probleme, kao što su anksioznost, depresija, poremećaji u ishrani ili čak suicidalne tendencije.

---

³ Svjetska zdravstvena organizacija (SZO). (2001). „*Mental Health: New Understanding, New Hope*. Geneva

Za razumijevanje mentalnog zdravlja mladih potrebno je uzeti u obzir različite faktore koji ga oblikuju. Prema biopsihosocijalnom modelu kojeg je postavio George Engel 1977. godine, mentalno zdravlje zavisi od interakcije bioloških, psiholoških i socijalnih faktora. U kontekstu mladih ljudi, biološki faktori, kao što su genetske predispozicije, mogu biti povezani s većim rizikom od razvoja mentalnih poremećaja.

Erikson tvrdi da se u ovoj fazi života mladima postavljaju pitanja o tome ko su i šta žele da postanu, što često izaziva unutrašnje konflikte i stres. „Mlade osobe koje ne uspijevaju da razviju koherentan identitet ili koje se suočavaju s krizama identiteta mogu imati povećan rizik od razvoja mentalnih problema, poput depresije ili anksioznosti“.⁴

Socijalni faktori kao što su trenutni društveni kontekst, porodični odnosi, vršnjačke grupe, školske obaveze i pritisak koju digitalna društvena mreža igra, takođe imaju značajan uticaj na mentalno zdravlje mladih. Mnogi mladi se danas suočavaju sa socijalnim stresom koji dolazi od vršnjaka ili s negativnim uticajem medija, dok su drugi pod velikim pritiscima iz škole ili zajednice u kojoj žive. Prema istraživanju koje je proveo Bradford Brown rezultati prikazuju da „oko 20% adolescenata pokazuje znakove ozbiljnih mentalnih problema, od kojih su najčešći poremećaji u ponašanju, depresija i anksioznost“.⁵

Digitalno okruženje je postalo jedan od ključnih faktora koji oblikuje mentalno zdravlje mladih. Iako društvene mreže nude priliku za povezivanje i podršku, one takođe mogu povećati anksioznost, naročito zbog pritiska za postizanje „idealnog“ imidža, kao i zbog problema kao što je cyberbullying. Različita istraživanja, uključujući rad Wrighta „ukazuju na negativne efekte prekomjerne upotrebe društvenih mreža, koja može dovesti do stresa, depresije i samoponižavanja među mladima“.⁶ Iz tih razloga, mnogo je važnija prevencija mentalnih problema među mladima nego samo njihovo liječenje. Programi prevencije i psihološke podrške koji se provode u školama, zajednicama i kroz različite društvene inicijative mogu značajno smanjiti broj mladih

---

⁴ Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: W. W. Norton & Company.

⁵ Brown, B. (1990). Peer Groups and Peer Cultures. *Journal of Social Issues*, 46(2), 60-80.

⁶ Wright, M. F. (2017). The Role of Social Media in Youth Mental Health. In M. S. Z. L. Fisher (Ed.), *Social Media and Mental Health* (pp. 75-90). Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.

koji se suočavaju s ozbiljnim mentalnim poremećajima. U tom kontekstu, od ključne je važnosti razvoj programa koji promovišu emocionalnu inteligenciju, socijalne vještine i mentalnu otpornost, kako bi se mladi osnažili u suočavanju sa životnim izazovima.

Kroz provedena istraživanja u Zenici a koji se tiču mentalnog zdravlja i angažmana mladih unutar organizacija koje kroz neformalno obrazovanje imaju za cilj unapređenje ove oblasti, rezultati nisu baš idealni. Publikacija pod nazivom „Analize rezultata istraživanja položaja i potreba mladih Grada Zenice“ koju je izdalo Udruženje „Reaktiviraj“ a odnosi se na Grad Zenicu imamo prikaz slučaja i izjave mladih po pitanju mentalnog zdravlja.

Fotografija 1.: Prikaz tabele istraživanja

Kada ste posljednji put izvršili sistematski pregled?	Muškarci	Žene	Ukupno mladi Zenica 2022.	Ukupno ZDK 2017.
Nikada	32,7%	21,9%	28,3%	9%
Prije više od godinu dana	21,4%	23,1%	22,1%	20%
U zadnjih godinu dana	25,8%	23,8%	24,9%	43%
Ne sjećam se	20,1%	30,6%	24,4%	25%
Ne želim odgovoriti	0%	0,6%	0,3%	3%

Sadržaj: Prikaz rezultata istraživanja o pristupu mladih Grada Zenice sistematskom pregledu u kojem se nalazi obavezni psihološki pregled.⁷

Kroz prikaz ove tabele možemo uočiti određene varijacije o procentu mladih koji pristupe pregledu. „Sistematski pregled predstavlja osnovu za utvrđivanje zdravstvenog stanja svake osobe. Podaci iz analize pokazuju da si 24,4% mladih u Zenici ne sjeća kada su posljednji put obavili sistematski pregled dok udio mladih koji su izvršili sistematski pregled prije više od godinu dana iznosi 22,1%. Više od jedne četvrtine mladih u Zenici nije nikada obavilo sistematski pregled. Evidentne su razlike bazirane na spolu- više je muškaraca (32,7%) koji nikada nisu radili sistematski pregled u odnosu na žene (21,9%).“⁸

⁷ Đipa A., Buljubašić E., Alić A.(2022. godina) – „Analiza rezultata istraživanja položaja i potreba mladih Grada Zenica“ – Omladinsko udruženje „Reaktiviraj“ - Zenica

⁸ Đipa A., Buljubašić E., Alić A.(2022. godina) – „Analiza rezultata istraživanja položaja i potreba mladih Grada Zenica“ – Omladinsko udruženje „Reaktiviraj“ - Zenica

1.2. Javni pozivi iz oblasti mentalnog zdravlja u Gradu Zenici i preporuke za rješavanje ovog problema

Uvidom u javne pozive Grada Zenice, važno je primijetiti da se mentalno zdravlje mladih nažalost nije našlo među temama ovogodišnjeg (2024.) poziva za nevladine organizacije. Iako su u pozivu pokrivenne mnoge važne oblasti poput promocije zdravog načina života, prevencije ovisnosti, te podrške socijalno ugroženim kategorijama, nijedna od ponuđenih tema nije direktno usmjerena na unapređenje mentalnog zdravlja mladih.

Fotografija 2.: Javni poziv za projekte NVO 2024. godine

2. SPORT I ZDRAVLJE

- 2.1. Organizovanje i provođenje amaterskih sportskih manifestacija djece, omladine i odraslih za koje je iskazan prepoznatljiv interes građana i Grada Zenica;
- 2.2. Sportski programi i sadržaji za zadovoljavanje potreba građana na području Grada Zenica;
- 2.3. Pripremanje, organizovanje i provođenje sportskih takmičenja rekreativaca, omladine i djece koji nisu uključena u zvanični sistem takmičenja;
- 2.4. Edukacija, sportski odgoj i obrazovanje djece i omladine koja nisu članovi sportskih klubova;

- 2.5. Aktivnosti koje promovišu zdrav način života, amaterizam i volonterizam, kao i programi za korisno ispunjavanje slobodnog vremena, te uključivanje osoba sa posebnim potrebama;

3. MLADI I OBRAZOVANJE

- 3.1. Prevencija maloljetničke delikvencije, zloupotrebe interneta, vršnjačkog nasilja, narkomanije, alkoholizma, govora mržnje i ostalih pošasti suvremenog doba;
- 3.2. Aktivnosti koje podstiču mlade na promociju volonterizma, demokratije, tolerancije i ravnopravnosti spolova, edukacije i razvijanja medijske i informacijske pismenosti, te kreativno izražavanje mladih;
- 3.3. Projekti i programi iz oblasti zaštite prava djeteta;
- 3.4. Organizovanje programa kulturno-umjetničkog i zabavnog karaktera za mlade;
- 3.5. Zajedničke zabave i manifestacije za koje je iskazan prepoznatljiv interes mladih i Grada Zenica.

4. SOCIJALNA ZAŠTITA

- 4.1. Briga o ugroženim kategorijama stanovništva;
- 4.2. Projekti inkluzije osoba sa posebnim potrebama i drugih marginaliziranih i društveno zapostavljenih skupina, te briga o osobama koje zbog fizičkih ili drugih posebnih potreba nisu u stanju same brinuti o sebi;
- 4.3. Prevencija nasilja u porodici i suzbijanja prosjačenja, skitnje i ostalih oblika negativnog ponašanja;
- 4.4. Mogućnost aktivnosti osoba sa invaliditetom i promocija rezultata;
- 4.5. Programi za stare osobe.

Sadržaj: Pregled oblasti koje se podržavaju na javnom pozivu

Izostavljanje mentalnog zdravlja iz javnog poziva može imati posljedice po mlade u Zenici. Oni se svakodnevno suočavaju s izazovima poput pritiska u obrazovanju, nesigurnosti u vezi s budućnošću, društvenim pritiscima i uticajem društvenih mreža, što može imati štetan učinak na njihovo emocionalno stanje. Bez specifičnih programa koji se bave ovim pitanjima, mnogi mladi ostaju bez podrške i

promocije važnosti mentalnog zdravlja. Problemi poput anksioznosti, depresije i osjećaja izolacije mogu eskalirati, vodeći prema dugoročnim negativnim ishodima.

U tom kontekstu, preporučuje se da Grad Zenica razmotri proširenje narednih javnih poziva kroz uvođenje programa fokusiranih na mentalno zdravlje mladih. Prije svega, od ključnog je značaja definisati javne pozive za projekte koji će mladima omogućiti razvoj zdravih emocionalnih i psiholoških strategija. Projekti usmjereni na podizanje svijesti o mentalnom zdravlju, razvoj mehanizama suočavanja sa stresom, te promovisanje emocionalne inteligencije mogu pomoći mladima da bolje razumiju i upravljaju svojim emocionalnim stanjem.

Postojeći programi o očuvanju mentalnog zdravlja kojeg povremeno implementiraju ustanove poput Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica se temelje pretežno na promocijama bez konkretnih inicijativa i trajnih rezultata za mlade. Također jedna od preporuka za unapređenjem kvalitete iz ove oblasti jeste otvaranje javnih poziva za finansiranje projekata sa vidljivim rezultatima a gdje je neophodna saradnja sa stručnjacima i organizacijama specijaliziranim za mentalno zdravlje ukoliko sama organizacija ne posjeduje te kapacitete. Na taj način će se omogućiti kvalitetan rad sa mladima putem radionica, savjetovanja i konkretnih inicijativa. Kroz ovakve aktivnosti, mladi bi mogli steći vještine koje će im koristiti u svakodnevnom životu i pomoći im u izgradnji otpornosti prema stresu i izazovima.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

2.1. Definicija i značaj problema

Mentalno zdravlje mladih postaje ključna tema u današnjem društvu, s obzirom na izazove modernog načina života, stresne obrazovne zahtjeve, neizvjesnost u pogledu budućnosti i značajan uticaj društvenih mreža. Nažalost, mnogi mladi nemaju dovoljno prilika da dobiju adekvatnu podršku u suočavanju s ovim izazovima.

Javni pozivi Grada Zenice predstavljaju potencijalnu platformu za finansiranje programa koji bi mogli unaprijediti mentalno zdravlje mladih, ali trenutno ne

prepoznaju ovu oblast kao prioritetnu. Stoga je ključno istražiti koliko je mentalno zdravlje važno mladima u Zenici, koje su njihove potrebe i očekivanja u vezi s tim, te na koji način gradski javni pozivi mogu bolje odgovoriti na ove zahtjeve.

Ovo istraživanje se fokusira na razumijevanje prioriteta i potreba mladih u vezi s mentalnim zdravljem, s ciljem podizanja svijesti i pružanja preporuka za buduće javne pozive koji bi uključivali i ovu važnu dimenziju. Rezultati istraživanja mogli bi poslužiti kao osnov za poboljšanje postojećih politika, programa i strategija Grada Zenice prema mladima.

2.2. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj ovog istraživanja je identificirati potrebe i prioritete mladih Zenice u vezi s mentalnim zdravljem, te procijeniti u kojoj mjeri trenutni javni pozivi Grada Zenice zadovoljavaju te potrebe. Osnovni cilj je utvrditi da li postoji potreba za većim naglaskom na programe mentalnog zdravlja u javnim pozivima, kao i predložiti konkretne smjernice za unapređenje takvih poziva.

Zadaci istraživanja:

1. Ispitati koliki značaj mladi Zenice pridaju mentalnom zdravlju u poređenju s ostalim oblastima podržanim kroz javne pozive.
2. Utvrditi u kojoj mjeri mladi osjećaju da su njihovi problemi i potrebe u vezi s mentalnim zdravljem prepoznati i podržani kroz postojeće programe.
3. Prikupiti stavove mladih o mogućim programima i aktivnostima koji bi, prema njihovom mišljenju, mogli unaprijediti mentalno zdravlje mladih u Zenici.
4. Predložiti preporuke za unapređenje javnih poziva Grada Zenice, kako bi se osigurala podrška projektima usmjerenim na mentalno zdravlje.

2.3. Hipoteza i podhipoteza

Hipoteza: Postoji značajna potreba za programima koji podržavaju mentalno zdravlje mladih u Zenici, ali trenutni javni pozivi Grada Zenice nisu dovoljno prilagođeni za adresiranje tih potreba.

Mladi u Zenici smatraju da su problemi mentalnog zdravlja među ključnim izazovima s kojima se suočavaju, te imaju interes za programe koji bi im pružili podršku u toj oblasti.

Većina mladih smatra da trenutni javni pozivi Grada Zenice ne obuhvataju dovoljno programa koji su usmjereni na mentalno zdravlje i podršku mladima u tom segmentu.

2.4. Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja čine mladi u rasponu od 15 do 30 godina sa područja Zenice. Prema karakteristikama uzorak će biti prigodan, što znači da su istraživanjem obuhvaćeni oni članovi populacije koji će u trenutku sprovedbe istraživanja biti dostupni.

Tabela 1. Uzorak istraživanja obzirom na spol

	Spol	
	n	%
Muški	69	65.1%
Ženski	37	34.9%

Uzorak u istraživanju čini 106 mladih sa područja Zenice. Prema rezultatima, većina ispitanika živi u gradskim područjima, što je evidentno iz 87 ispitanika (82.1%). S druge strane, 19 ispitanika (17.9%) iz uzorka živi u ruralnim područjima.

Tabela 2. Uzorak istraživanja obzirom na mjesto življenja

	Mjesto življenja	
	n	%
grad	87	82.1%
selo	19	17.9%

Tabela prikazuje statističke podatke o uzrastu ispitanika. Prosječna dob ispitanika iznosi 21,8 godina. Grupisano po uzrasnim kategorijama, 24,5% ispitanika ima između 15 i 19 godina, 56,6% ispitanika je u kategoriji 20 do 24 godine, dok 18,9% ispitanika pripada grupi od 25 do 30 godina.

2.5. Metoda istraživanja

U ovom istraživanju kao tehnika korišteno je anketno istraživanje kao glavna metoda prikupljanja podataka. Uzorak se sastoji od 106 mladih osoba iz Zenice, u dobi između 15 i 30 godina. Anketa je osmišljena kako bi prikupila podatke o stavovima, potrebama i prioritetima mladih u vezi s mentalnim zdravljem, kao i o njihovim mišljenjima o trenutnim javnim pozivima Grada Zenice.

Anketno istraživanje predstavlja neeksperimentalnu istraživačku metodu i ima vrlo široku primjenu. Pokazala se efiksnom u istraživanju različitih psiholoških, socioloških i drugih pojava. Njena vrijednost se očituje u tome što se može lako ispitati veliki uzorak. Pogodna je za ispitivanje stavova, mišljenja, pogleda i shvatanja o nekom problemu. Ova metoda je korištena u fazi prikupljanja podataka potrebnih za realizaciju istraživanja.

2.6. Instrument istraživanja

Instrument istraživanja za ovu anketu je strukturirani anketni upitnik osmišljen s ciljem prikupljanja podataka o potrebama i prioritetima mladih u vezi s mentalnim zdravljem u Gradu Zenici. Upitnik je sastavljen od niza pitanja s unaprijed ponuđenim odgovorima, čime se omogućava jednostavan i dosljedan način prikupljanja podataka, te obuhvata osnovne demografske podatke kao što su spol, dob i mjesto stanovanja, kao i specifična pitanja vezana za mentalno zdravlje. Upitnik sadrži ukupno 13 pitanja, podijeljenih u nekoliko tematskih cjelina koje omogućavaju bolje razumijevanje trenutnog stanja, potreba i stavova mladih o mentalnom zdravlju.

Pitanja su formulirana jasnim i razumljivim jezikom, prilagođenim populaciji mladih u dobi od 15 do 30 godina, u skladu sa Zakonom o mladima FBiH. S obzirom na osjetljivost teme, upitnik je potpuno anoniman, što potiče otvorenost i iskrenost

ispitanika prilikom odgovaranja, te smanjuje strah od stigmatizacije i pruža osjećaj sigurnosti.

2.7. Statistička obrada podataka

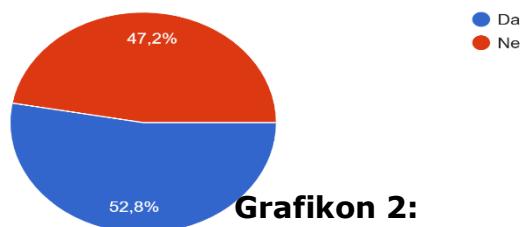
Prikupljeni podaci analizirani su kvantitativno, kroz tablice i grafikone, kako bi se jasno prikazali ključni nalazi istraživanja. Upotrebom ovog anketnog instrumenta, cilj je dobiti reprezentativne podatke koji će omogućiti relevantnim institucijama u Gradu Zenici da bolje razumiju i adresiraju potrebe mladih u vezi s mentalnim zdravljem, posebno kroz javne pozive i programe podrške.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. Prikaz rezultata pojedinačnih pitanja – grafikoni

Grafikon 1:

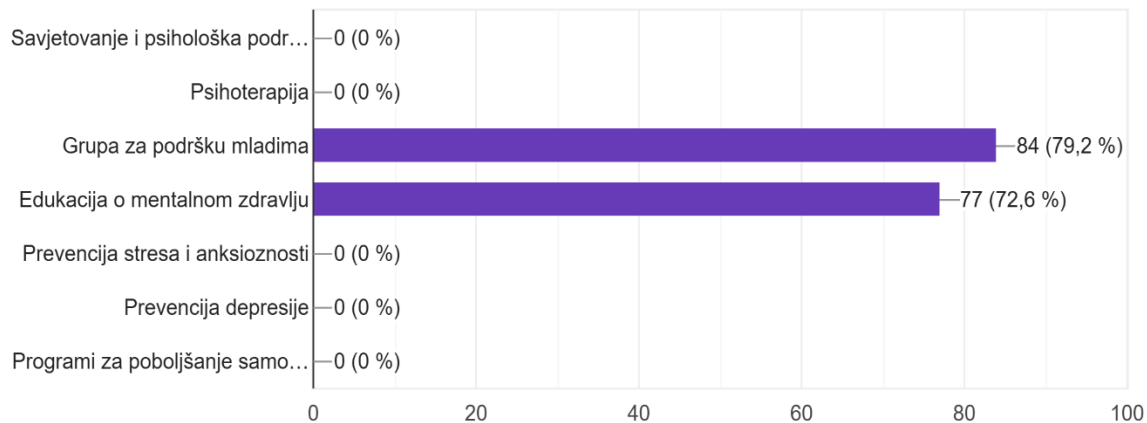
Da li ste ikada sudjelovali u javnim pozivima, programima ili inicijativama koji se bave mentalnim zdravljem?
106 odgovora

Grafikon 2:

Koje od sljedećih mentalno-zdravstvenih usluga smatrate najpotrebnijima za mlade? (Možete označiti više odgovora)

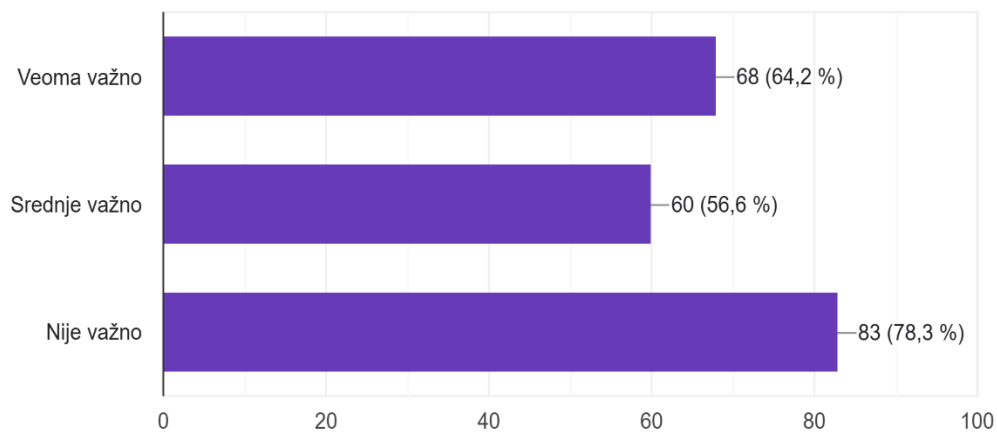
106 odgovora

Grafikon 3:

Koliko vam je važno da Grad Zenica investira u projekte koji podržavaju mentalno zdravlje mladih?

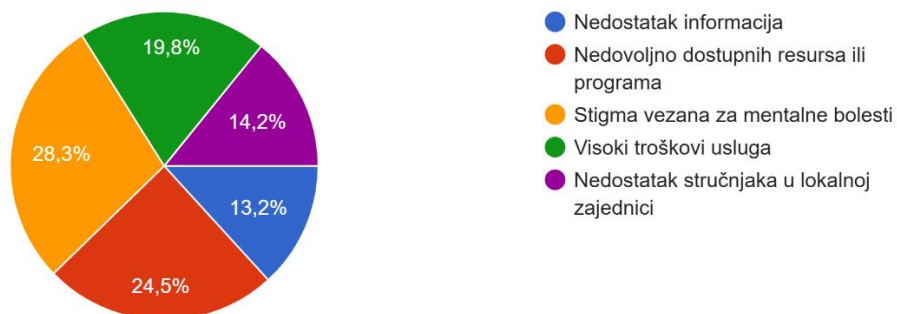
106 odgovora

Grafikon 4:

Koje prepreke vidite u pristupu mentalnom zdravlju za mlade u vašem okruženju?

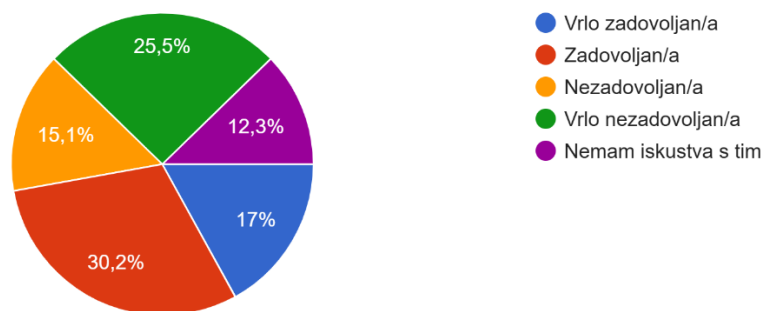
106 odgovora

Grafikon 5:

Kakvo mišljenje imate o kvalitetu trenutnih javnih poziva ili programa koji se bave mentalnim zdravljem mladih u Zenici?

106 odgovora

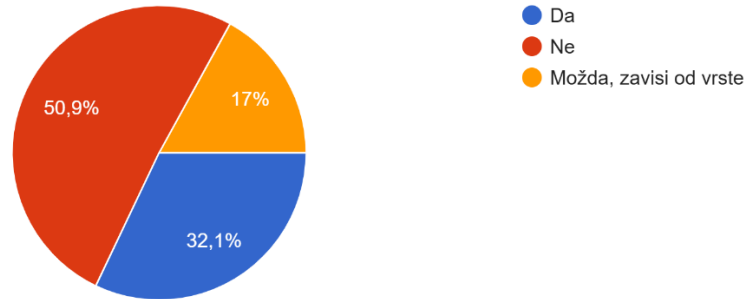

Grafikon 6:

Da li biste bili voljni sudjelovati u programima ili inicijativama koji se bave mentalnim zdravljem ako bi bili dostupni u vašoj lokalnoj zajednici?

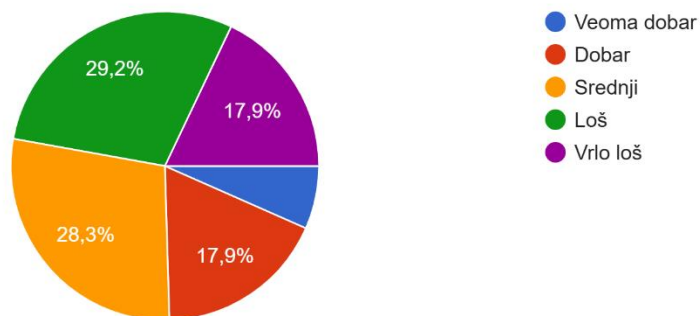
106 odgovora

Grafikon 7:

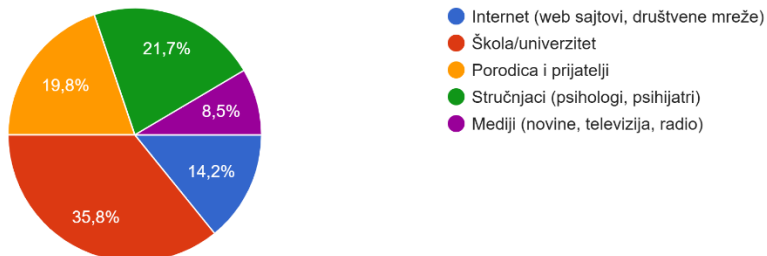
Kako biste ocijenili nivo informisanosti mladih u Gradu Zenici o mentalnom zdravlju?

106 odgovora

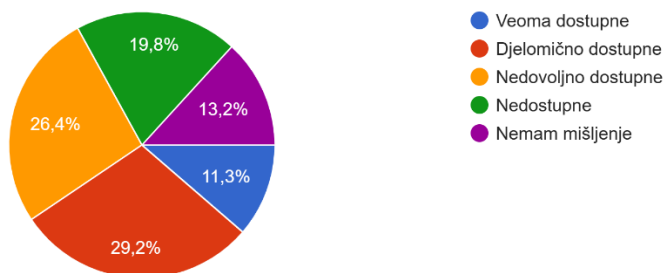
Grafikon 8:

Koji je vaš glavni izvor informacija o mentalnom zdravlju?
106 odgovora

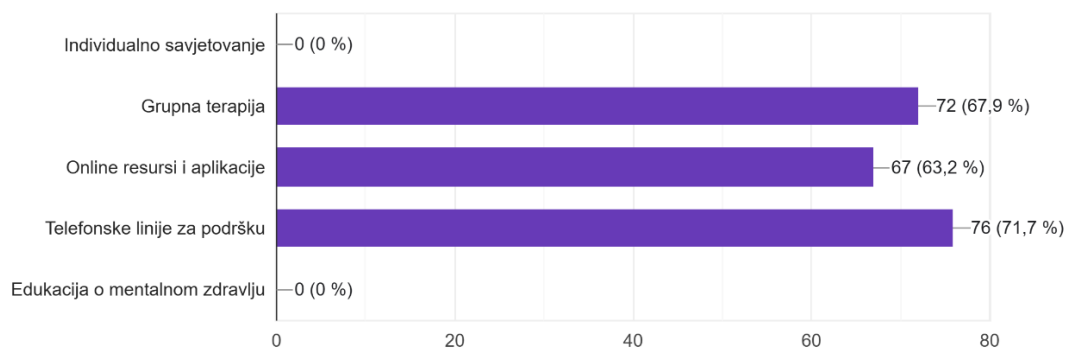
Grafikon 9:

Kako biste ocijenili dostupnost mentalno-zdravstvenih usluga u vašem gradu?
106 odgovora

Grafikon 10:

Koji oblik mentalno-zdravstvene pomoći smatrate najefikasnijim?
106 odgovora

4. INTERPRETACIJA REZULTATA

Rezultati istraživanja ukazuju na izraženu potrebu mladih u Zenici za podrškom u oblasti mentalnog zdravlja, što trenutno nije adekvatno prepoznato kroz javne pozive i programe koje Grad Zenica nudi. Kako se može vidjeti prema rezultatima istraživanja mladi smatraju otvorene telefonske linije za podršku izuzetno efikasnim mehanizmom koji može obezbjediti adekvatnu stručnu podršku iz odgovarajuće oblasti. Prema istraživanjima Svjetske zdravstvene organizacije (SZO), „polovina svih mentalnih poremećaja počinje u dobi od 14 godina, ali većina tih poremećaja ne bude prepoznata niti tretirana do odrasle dobi, što jasno ukazuje na važnost rane intervencije i podrške za mlade”.⁹

Na lokalnom nivou, u Zenici, dostupni programi i aktivnosti nisu dovoljno usmjereni ka pružanju podrške mentalnom zdravlju mladih. Prema rezultatima istraživanja, većina ispitanika smatra mentalno zdravlje prioritetnim pitanjem, ali su im resursi i podrška iz ove oblasti gotovo nedostupni. Ovi nalazi su u skladu s tvrdnjama Jorm-a, koji ističe da „većina mladih s mentalnim problemima ne dobiva potrebnu podršku zbog društvenih stigmi, kao i nedostatka informacija i resursa u lokalnim zajednicama”.¹⁰

Grad Zenica bi mogao unaprijediti svoje programe usmjerene ka mladima integracijom specifičnih intervencija koje podržavaju mentalno zdravlje. Jedna od preporuka je implementacija programa edukacije za mentalno zdravlje, kroz koje bi mladi dobili informacije o prepoznavanju i prevenciji mentalnih poteškoća. Kako navodi autorica Rickwood (2005), „psihoedukacija je ključna jer povećava svijest mladih o mentalnim problemima, smanjuje stigmatizaciju i potiče traženje pomoći”.¹¹ Takvi programi bi pomogli mladima da prepoznaju svoje emocionalne poteškoće i potraže profesionalnu podršku na vrijeme, prije nego što problemi postanu teži.

---

⁹ Svjetska zdravstvena organizacija (2019. godina) – „*Adolescent mental health*” – Ženeva

¹⁰ Jorm, A. F. – „*Mental health literacy: Public knowledge and beliefs about mental disorders*” - British Journal of Psychiatry, 2000. godina

¹¹ Rickwood, D. – „*Young people's help-seeking for mental health problems*” - Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health - 2005. godina

Osim savjetodavne podrške, važno je da se u zajednici aktivno radi na smanjenju stigmatizacije mentalnih poteškoća kod svih, a posebno kod mladih. Često mladi izbjegavaju traženje pomoći zbog straha od osude ili stigme, što dodatno pogoršava njihovu situaciju. Kako tvrdi Thornicroft (2007), „stigma povezana s mentalnim zdravljem i dalje je jedna od glavnih prepreka u prevenciji i tretmanu mentalnih bolesti”.¹² Kroz javne kampanje, radionice i obuke, Grad Zenica bi mogao aktivno raditi na tome da podigne svijest o mentalnom zdravlju i ohrabri mlade da bez straha potraže pomoć. Istraživanje dodatno naglašava potrebu za kontinuiranim praćenjem i analizom potreba mladih, kako bi javne politike i programi Grada Zenice što preciznije odgovarali na realne izazove s kojima se mladi susreću.

Podaci dobijeni kroz ovo istraživanje trebali bi poslužiti kao polazište za lokalne vlasti da prepoznaju važnost mentalnog zdravlja u životima mladih i prilagode svoje programe kako bi ispunili njihove potrebe.

5. ZAKLJUČAK

Mentalno zdravlje mladih postaje sve relevantnija tema u savremenom društvu, a naročito u sredini kao što je Zenica, gdje su mladi često izloženi brojnim stresnim faktorima, uključujući pritiske u obrazovanju, nedostatku prilika za zaposlenje, probleme sa stambenim zbrinjavanjem mladih bračnih parova koji dodatno utiču na mentalno zdravlje mladih stvarajući probleme i brigu za stabilnom budućnošću. Nažalost, trenutni javni pozivi Grada Zenice za nevladine organizacije nisu dovoljno usmjereni na ovu potrebu, što može ostaviti dugoročne posljedice na kvalitet života mladih i njihovu sposobnost suočavanja sa svakodnevnim izazovima. U istraživanju o potrebama mladih u vezi s mentalnim zdravljem, analizirani su stavovi i percepcije mladih u Zenici, te je utvrđena značajna potreba za podrškom koja se odnosi na unapređenje mentalnog zdravlja. Kako navodi Kuković (2007), „mentalno zdravlje mladih ključno je za njihov pravilan razvoj i uspješno integrisanje u društvo,”¹³ te

---

¹² Thornicroft, G. – „*Stigma and discrimination in mental illness*” - British Journal of Psychiatry - 2007. godina

¹³ Kuković, Z. – „Mentalno zdravlje mladih: izazovi i perspektive”. Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije – 2007. godina

izostavljanje ove oblasti iz javnih poziva može značiti propuštanje prilike za preventivne aktivnosti i ranu intervenciju koja bi poboljšala kvalitet života ove populacije.

Analizom podataka prikupljenih putem ankete, djelomično je potvrđena glavna hipoteza istraživanja. Mladi u Zenici u velikoj mjeri izražavaju potrebu za programima podrške mentalnom zdravlju, što dodatno potvrđuju istraživanja drugih autora iz regiona. Tako, na primjer, prema istraživanju koje su proveli Tomanović i Ignjatović (2010), „nedostatak programa mentalne podrške mladima može dovesti do povećanja stope anksioznosti, depresije i drugih mentalnih problema među adolescentima i mladima.“¹⁴ Ovo istraživanje takođe potvrđuje potrebu za većim angažmanom lokalne zajednice u pružanju podrške mentalnom zdravlju mladih, jer su ispitanici izrazili nezadovoljstvo trenutnim opcijama.

Grad Zenica može značajno unaprijediti mentalno zdravlje mladih kroz ciljne javne pozive koji podržavaju projekte i programe posvećene ovoj temi. Ključno je izdvojiti sredstva iz godišnjeg budžeta za aktivnosti koje promovišu edukaciju mladih o upravljanju stresom, izgradnji mentalne otpornosti i važnosti traženja pomoći. Podrška bi trebala obuhvatiti organizaciju radionica, osnivanje i podršku u radu besplatnih psiholoških savjetovališta i implementaciju programa vršnjačkog savjetovanja u školama.

Također, Grad može sufinansirati medijske kampanje usmjerene na smanjenje stigme prema traženju psihološke pomoći, kao i projekte koji uključuju stvaranje prostora za opuštanje i mentalni odmor unutar škola i zajednice. Važno je osigurati transparentnost u procesu odabira projekata, uključiti mlade u evaluaciju i redovno pratiti rezultate. Ovakvim strateškim pristupom Grad Zenica bi pružio snažnu podršku mladima, stvarajući zajednicu koja prepoznaje važnost mentalnog zdravlja.

Hipoteza je djelimično potvrđena kroz rezultate, koji ukazuju na to da trenutni javni pozivi Grada Zenice nedovoljno prepoznaju važnost mentalnog zdravlja kao jednog od ključnih elemenata za zdravo odrastanje mladih. Osim toga, istraživanje ukazuje na važnost uvođenja programa mentalnog zdravlja koji će obuhvatiti teme

---

¹⁴ Tomanović, S., i Ignjatović, S. - „*Mladi u Srbiji: Stanja, opažanja, verovanja i nadanja*. - Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu – 2010. godina

emocionalne pismenosti, prevencije stresa i suočavanja sa životnim izazovima, što je već naglašeno u istraživanjima autorki poput Kukić (2004), koja ističe kako „nedostatak emocionalne podrške može dovesti do ozbiljnih problema u socijalnom i akademskom funkcionisanju mladih.“¹⁵

Na osnovu rezultata istraživanja, može se zaključiti da postoji jasna potreba za uključivanjem mentalnog zdravlja kao prioriteta u budućim javnim pozivima, čime bi Grad Zenica dao značajan doprinos zdravijem i stabilnijem društvu, istovremeno gradeći imidž uprave koja je posvećena potrebama mladih i njihovom razvoju. Takav pristup ne samo da bi ojačao povjerenje mladih u lokalnu vlast, već bi Zenicu pozicionirao kao primjer dobre prakse među drugim zajednicama u BiH. Fokusiranost na mentalno zdravlje mladih dodatno bi osnažila percepciju Grada kao progresivne uprave koja prepoznaje važnost podrške novim generacijama, čime bi privukla dodatnu naklonjenost mladih i širu afirmaciju na nacionalnom nivou.

Preporuke za gradsku upravu Grada Zenice u smjeru poboljšanja mentalnog zdravlja mladih kroz javne pozive su:

1. Uključivanje mentalnog zdravlja u javne pozive:

Grad Zenica treba osigurati da budući javni pozivi za nevladine organizacije jasno obuhvataju projekte i programe koji se odnose na mentalno zdravlje mladih. To uključuje projekte koji se fokusiraju na prevenciju stresa, emocionalnu pismenost te izgradnju mentalne otpornosti.

2. Izrada strateškog plana za mentalno zdravlje mladih:

Grad bi trebao razviti dugoročnu strategiju koja će jasno definisati ciljeve i aktivnosti za poboljšanje mentalnog zdravlja mladih. Ovaj plan treba uključivati edukaciju, prevenciju, kao i ranu intervenciju, uz stalnu evaluaciju i monitoring implementiranih programa.

---

¹⁵ Kukić, S. – „*Nasilje nad ženama: psihološki, sociološki i pravni aspekti*“. - Sarajevo: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava. – 2004. godina

3. Edukacija i obuka za mlade:

Organizacija edukativnih radionica i treninga za mlade o upravljanju stresom, emocionalnoj pismenosti, kao i važnosti traženja pomoći kada se suočavaju s mentalnim izazovima. Programi bi trebali biti dostupni u školama i kroz omladinske centre.

4. Podrška besplatnim psihološkim savjetovalištima:

Grad Zenica treba osigurati sredstva za besplatne psihološke usluge, uključujući savjetovališta za mlade koja će pružati profesionalnu pomoć, savjete i podršku. Ukoliko postoje slični programi na području grada od strane organizacija ili ustanova, iste unaprijediti kako bi se obezbjedila nesmetana podrška mladima. Ova savjetovališta mogu biti smještena u školama, omladinskim centrima ili kroz nevladine organizacije.

5. Implementacija programa vršnjačkog savjetovanja u školama:

Uvođenje i podrška programima vršnjačkog savjetovanja u školama, gdje mladi mogu razmjenjivati iskustva i pružati emocionalnu podršku svojim vršnjacima, što će smanjiti stigmatu vezanu za traženje profesionalne pomoći.

6. Kampanje za smanjenje stigme prema mentalnom zdravlju:

Grad treba pokrenuti medijske kampanje koje će smanjiti stigma oko traženja psihološke pomoći. Kampanje mogu uključivati intervjue, radijske i televizijske reklame, plakate i brošure koje promoviraju važnost mentalnog zdravlja. Na taj način bi se otklonila predrasuda o izjednačavanju psihološke podrške i savjetovanja sa medicinskom granom psihijatrije koja je kao takva usmjerena na patološka stanja ljudi.

7. Transparentnost i participacija mladih u evaluaciji:

Grad Zenica treba osigurati transparentan proces u odabiru projekata i uključiti mlade u evaluaciju i praćenje rezultata programa koji se bave mentalnim zdravljem. Uključivanje mladih u proces donošenja odluka povećat će njihovu motivaciju i povjerenje u lokalnu vlast.

8. Sufinansiranje lokalnih i regionalnih projekata:

Pored vlastitih inicijativa, Grad Zenica može sufinansirati projekte nevladinih organizacija koje se bave mentalnim zdravljem mladih, uključujući edukaciju, savjetovanje i prevenciju mentalnih problema.

6. LITERATURA

Alić, A., Buljubašić, E., & Đipa, A. (2022). *Analiza rezultata istraživanja položaja i potreba mladih Grada Zenica*. Zenica: Omladinsko udruženje „Reaktiviraj“.

Američko udruženje za psihologiju (APA). (2013). *The importance of early intervention for mental health*. Američko udruženje za psihologiju.

Brown, B. (1990). Peer Groups and Peer Cultures. *Journal of Social Issues*, 46(2), 60-80.

Engel, G. L. (1977). The Biopsychosocial Model and the Education of Health Professionals. *The Journal of Medicine and Philosophy*, 2(3), 235-249.

Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: W. W. Norton & Company.

Javni poziv za dodjelu sredstava iz budžeta grada Zenice za podršku projektima organizacija civilnog društva/nevladinim organizacijama. (2024). Zenica.

Jorm, A. F. (2000). Mental health literacy: Public knowledge and beliefs about mental disorders. *British Journal of Psychiatry*.

Kuković, Z. (2007). *Mentalno zdravlje mladih: izazovi i perspektive*. Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije.

Kukić, S. (2004). *Nasilje nad ženama: psihološki, sociološki i pravni aspekti*. Sarajevo: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava.

Mrazek, P. J., & Haggerty, R. J. (1994). *Mental Health: A Report of the Surgeon General*. U.S. Department of Health and Human Services, Public Health Service, Office of the Surgeon General.

Rickwood, D. (2005). Young people's help-seeking for mental health problems. *Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health*.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO). (2001). *Mental Health: New Understanding, New Hope*. Geneva: World Health Organization.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO). (2013). *Mental Health Action Plan 2013-2020*. Ženeva, Švajcarska: Svjetska zdravstvena organizacija.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO). (2019). *Adolescent mental health*. Ženeva: Svjetska zdravstvena organizacija.

Thornicroft, G. (2007). Stigma and discrimination in mental illness. *British Journal of Psychiatry*.

Tomanović, S., & Ignjatović, S. (2010). *Mladi u Srbiji: Stanja, opažanja, verovanja i nadanja*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

Wright, M. F. (2017). The Role of Social Media in Youth Mental Health. In M. S. Z. L. Fisher (Ed.), *Social Media and Mental Health* (pp. 75-90). Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.

7. PRILOZI

Anketni upitnik

Poštovani/a,

Ispred vas se nalazi upitnik koji istražuje mišljenja i stavove mladih po određenim stavkama.

Na ponuđene tvrdnje odgovarajte po prvom dojmu. Istraživanje je anonimno, a dobijeni podaci će se koristiti u svrhu pisanja naučnog rada.

Za svaku tvrdnju ponuđena su dva odgovora – tačno ili netačno.

Napomena: Svi odgovori u ovoj anketi su anonimni i koriste se isključivo u istraživačke svrhe. Vaši odgovori će pomoći u boljem razumijevanju potreba i prioriteta mladih u vezi s mentalnim zdravljem.

Unaprijed hvala na saradnji.

Pitanje	Ponuđeni odgovori
1. Spol?	Muško Žensko
2. Kojoj dobnoj skupini pripadate?	15 - 19 godina 20 - 24 godine 25 - 30 godina
3. Mjesto življenja?	Grad Selo
4. Da li ste ikada sudjelovali u javnim pozivima, programima ili inicijativama koji se bave mentalnim zdravljem?	Da Ne
5. Koje od sljedećih mentalno-zdravstvenih usluga smatrate najpotrebnijima za mlade? (Možete označiti više odgovora)	Savjetovanje i psihološka podrška Psihoterapija Grupa za podršku mladima Edukacija o mentalnom zdravlju Prevenција stresa i anksioznosti Prevenција depresije Programi za poboljšanje samopouzdanja
6. Koliko vam je važno da Grad Zenica investira u projekte koji	Veoma važno Srednje važno Nije važno

podržavaju mentalno zdravlje mladih?	
7. Koje prepreke vidite u pristupu mentalnom zdravlju za mlade u vašem okruženju?	Nedostatak informacija Nedovoljno dostupnih resursa ili programa Stigma vezana za mentalne bolesti Visoki troškovi usluga Nedostatak stručnjaka u lokalnoj zajednici
8. Kakvo mišljenje imate o kvalitetu trenutnih javnih poziva ili programa koji se bave mentalnim zdravljem mladih u Zenici?	Vrlo zadovoljan/a Zadovoljan/a Nezadovoljan/a Vrlo nezadovoljan/a Nemam iskustva s tim
9. Da li biste bili voljni sudjelovati u programima ili inicijativama koji se bave mentalnim zdravljem ako bi bili dostupni u vašoj lokalnoj	Da Ne Možda, zavisi od vrste
10. Kako biste ocijenili nivo informisanosti mladih u Gradu Zenici o mentalnom zdravlju?	Veoma dobar Dobar Srednji Loš Vrlo loš
11. Koji je vaš glavni izvor informacija o mentalnom zdravlju?*	Internet (web sajtovi, društvene mreže) Škola/univerzitet Porodica i prijatelji Stručnjaci (psihologi, psihijatri) Mediji (novine, televizija, radio)

<p>12. Kako biste ocijenili dostupnost mentalno-zdravstvenih usluga u vašem gradu?</p>	<p>Veoma dostupne Djelomično dostupne Nedovoljno dostupne Nedostupne Nemam mišljenje</p>
<p>13. Koji oblik mentalno-zdravstvene pomoći smatrate najefikasnijim?*</p>	<p>Individualno savjetovanje Grupna terapija Online resursi i aplikacije Telefonske linije za podršku Edukacija o mentalnom zdravlju</p>

Javni poziv Grada Zenice – 2024. godine

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BIH
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
GRAD ZENICA
Trg BiH 6
72 000 Zenica**

**Broj: 07-45-6929/24
Zenica, 02.04.2024. godine**

Na osnovu člana 38. Zakona o udruženjima i fondacijama ("Službene novine Federacije BiH" broj: 45/02) i člana 11., 34. i 117. Statuta Grada Zenica ("Službene novine Grada Zenica" broj: 05/15), Grad Zenica putem Službe za socijalnu zaštitu, stambene poslove i društvene djelatnosti objavljuje:

JAVNI POZIV

ZA DODJELU FINANSIJSKIH SREDSTAVA IZ BUDŽETA GRADA ZENICA ZA PODRŠKU PROJEKTIMA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA/NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

Grad Zenica poziva sve organizacije civilnog društva (OCD)/nevladine organizacije (NVO) koje su registrovane na nivou Grada Zenica da dostave prijedloge projekata koje su u skladu sa razvojnim ciljevima, strateškim dokumentima, akcionim planovima i drugim dokumentima Grada Zenica iz slijedećih prioritarnih oblasti:

1. KULTURA I TRADICIJA

- 1.1. Kreiranje inovativnih sadržaja i programa;
- 1.2. Organizovanje kulturno-umjetničkog i zabavnog sadržaja za zadovoljavanje potreba građana Grada;
- 1.3. Afirmacija tradicije i kulturne baštine naroda i nacionalnih manjina BiH;
- 1.4. Promovisanje kulturno-umjetničkog amaterizma, volonterizma, timskog rada i očuvanje kulturno-umjetničkog identiteta;
- 1.5. Poštivanje demokratskih principa i standarda kulture, obrazovanja i promocija aktivnosti protiv govora mržnje.

2. SPORT I ZDRAVLJE

- 2.1. Organizovanje i provođenje amaterskih sportskih manifestacija djece, omladine i odraslih za koje je iskazan prepoznatljiv interes građana i Grada Zenica;
- 2.2. Sportski programi i sadržaji za zadovoljavanje potreba građana na području Grada Zenica;
- 2.3. Pripremanje, organizovanje i provođenje sportskih takmičenja rekreativaca, omladine i djece koji nisu uključena u zvanični sistem takmičenja;
- 2.4. Edukacija, sportski odgoj i obrazovanje djece i omladine koja nisu članovi sportskih klubova;

2.5. Aktivnosti koje promovišu zdrav način života, amaterizam i volonterizam, kao i programi za korisno ispunjavanje slobodnog vremena, te uključivanje osoba sa posebnim potrebama;

3. MLADI I OBRAZOVANJE

3.1. Prevencija maloljetničke delikvencije, zloupotrebe interneta, vršnjačkog nasilja, narkomanije, alkoholizma, govora mržnje i ostalih pošasti suvremenog doba;

3.2. Aktivnosti koje podstiču mlade na promociju volonterizma, demokracije, tolerancije i ravnopravnosti spolova, edukacije i razvijanja medijske i informacijske pismenosti, te kreativno izražavanje mladih;

3.3. Projekti i programi iz oblasti zaštite prava djeteta;

3.4. Organizovanje programa kulturno-umjetničkog i zabavnog karaktera za mlade;

3.5. Zajedničke zabave i manifestacije za koje je iskazan prepoznatljiv interes mladih i Grada Zenica.

4. SOCIJALNA ZAŠTITA

4.1. Briga o ugroženim kategorijama stanovništva;

4.2. Projekti inkluzije osoba sa posebnim potrebama i drugih marginaliziranih i društveno zapostavljenih skupina, te briga o osobama koje zbog fizičkih ili drugih posebnih potreba nisu u stanju same brinuti o sebi;

4.3. Prevencija nasilja u porodici i suzbijanja prosjačenja, skitnje i ostalih oblika negativnog ponašanja;

4.4. Mogućnost aktivnosti osoba sa invaliditetom i promocija rezultata;

4.5. Programi za stare osobe.

Iznosi sredstava za projekte koji budu odobreni iznosit će od 500,00 KM – 5.000,00 KM.

Odobrena sredstva će se iskoristiti isključivo za pokrivanje opravdanih troškova. Opravdanim troškovima smatraju se samo direktni i indirektni troškovi koji su neposredno povezani s provedbom projekta, odnosno ostvarivanjem jednog ili više ciljeva projekta nastalih na projektu.

Neopravdani troškovi su:

- a) Podugovaranje usluga za koje izvršitelj usluge nije nadležan;
- b) Plate zaposlenika koji nisu prijavljeni da će raditi na projektu;
- c) Svi troškovi za koje ne postoji pokrivanje u ugovorima i računima.

Grad zadržava pravo da ne dodijeli sva raspoloživa finansijska sredstva. Dužina trajanja projekta može biti do 31.12. 2024. godine.

PRAVO UČEŠĆA:

Učešće u ovom javnom pozivu je otvoreno, na jednakim osnovama, za sve formalno registrovane OCD-e i NVO-e (udruženje/udruga ili fondacija), na području Grada Zenica u skladu sa važećim zakonskim propisima u Bosni i Hercegovini, s tim da projekat mora biti implementiran na području Grada Zenica.